

Streszczenie pracy

Niniejsza praca dotyczy złożonej problematyki ochrony konserwatorskiej historycznych tynków szlachejnych oraz sztucznego kamienia *terrazzo*¹, szeroko wykorzystywanych na przestrzeni lat międzywojennych w Krakowie.

Wnikliwą analizę podjętego tematu rozpoczyna zarys historycznych realiów trendu modernistycznego w Polsce i na świecie. W sposób szczególny skupiono się na studium historycznym architektury Krakowa na początku XX wieku. Dalsza część dysertacji śledzi techniki i technologie stosowane przy wyrobie dekoracyjnych tynków, posadzek i innych elementów ściśle związanych z bujnym rozkwitem architektonicznym okresu międzywojennego. Przy ich omówieniu skoncentrowano się głównie na przykładach znajdujących się terenie miasta Krakowa, które w reprezentatywny sposób odzwierciedlają rozwiązania stosowane niegdyś w całym kraju.

Kluczową część dysertacji zajmuje próba odpowiedzi na najbardziej palące problemy związane z ochroną konserwatorską międzywojennych dekoracji tynków szlachejnych i sztucznego kamienia (*terrazzo*). Dokonując analizy stanu zachowania dekoracji tynkowych krakowskich kamienic, zauważa się obecnie istniejący paradoks. Pierwszoplanowo największe zagrożenie dla zachowania spuścizny międzywojennej architektury nie upatruje się w konsekwencjach oddziaływania procesów degradacyjnych, lecz w braku profesjonalizmu i ignorancji towarzyszącej podejmowanym pracom rewitalizacyjnym. Obserwacje poparto licznymi przykładami dokonanych przemalowań unikatowych tynków oraz uzupełnień ubytków masami, nieuwzględniającymi dekoracyjnego charakteru wypraw. W części poświęconej analizie stanu zachowania tynków elewacyjnych zwrócono również uwagę na częstą praktykę wprowadzania okładzin styropianowych, na domiar złego, nierzadko akceptowaną przez obecne prawo tudzież służby i osoby odpowiedzialne za ochronę dziedzictwa narodowego.

Kolejna część opracowania zawiera próbę stworzenia wytycznych procesu konserwatorskiego wobec fundamentalnych problemów związanych ze specyfiką materiałową podmiotowych technologii. Rozdział ten opatrzone kwerendą dotychczas stosowanych realizacji konserwatorskich w Krakowie i poza nim. Nie zabrakło w nim także przykładów zmagania z tematem, dokonywanych na przestrzeni lat przez autora niniejszej dysertacji.

Uzupełnieniem jest zestaw badań specjalistycznych, którymi posługiwano się podczas poszczególnych prac konserwatorskich.

Słowa kluczowe: *terrazzo*, tynk szlachejny, technika i technologia, okres międzywojenny.

¹ *Terrazzo* rodzaj sztucznego kamienia opartego na spoiwie cementowym oraz wielobarwnych kruszywach skalnych.

Abstract

The thesis concerns complex issues of conservatorial preservation of historical stucco as well as the artificial stone *terrazzo*, both of which were commonly used during the interwar period in the city of Krakow, Poland.

The thorough analysis of the subject starts with a historical outline of the background elements of the modernistic trend in Poland and other countries. Close attention is paid to a historical study of the architecture of the early 20th century Krakow. This part of the thesis is followed by focus on techniques and technologies used in creating decorative plasterwork, flooring, and other elements closely related to the architectural heyday of the interwar period. Their examination is concentrated mainly on examples located within the city of Krakow, which representatively reflect the solutions used once in the entire country.

The key part of the thesis comprises an attempt at finding the solution to urgent problems connected with conservatorial preservation of the decorations on stucco and artificial stone (*terrazzo*) from the interwar period. While conducting an analysis of the condition of decorative plasterwork in Krakow's tenement buildings, an existing paradox is observed. The greatest danger in terms of preserving the architectural heritage of the interwar period is not primarily seen in the consequences of the ongoing degradation processes but in the lack of professionalism and ignorance accompanying the revitalization works. The observations have been supported by numerous examples of repainting unique plasters and filling cavities with masses, which do not take account of their decorative character. The part devoted to the analysis of the condition of elevation plasterwork also reveals the common practice of using styrofoam lining which, making matters even worse, is often accepted by either the present law or the services responsible for preserving the cultural heritage of the country.

The concluding section of the study comprises an attempt to create guidelines on the conservatorial process in the light of fundamental problems related to the character of the material used in the previously mentioned technologies. This part of the study includes research into restoration works conducted until now both in the city of Krakow and outside it. The thesis additionally introduces examples of attempts to explore the topic in practice carried out over years by the author himself.

What supplements the study is a set of specialist tests, which served as the basis for conducting particular restoration works.

Key words: *terrazzo*, *stucco*, technique and technology, the interwar period.